

چند نکته از چوخا

لباسی از دهی کوچک

چوخا لباس خاص مناطق غرب کشور است و در تار و پود فرهنگی، قومی و قبیله‌ای آن وجود دارد.

♦ بهترین نوع چوخا را طایفه کیارسی می‌بافد و به کیارسی پف مشهور است. پس از آن چوخای موری‌ها که توسط طایفه موری بافته می‌شود، معروف است.

♦ در شمال شرقی دزفول دهی به نام لیوس وجود دارد که چوخاهای بافته شده در آن به تدریج به «چوقا لیوسی» یا «لیواسی» مرسوم شدند و بر همین اساس به این بالا پوش چوقا لیوسی هم می‌گویند. چوخا در واقع در این ده به دنیا آمد.

♦ چوخا فقط مخصوص مردان است. مردان در تابستان در زیر چوخا پیراهن و در زمستان کت می‌پوشند.

♦ بعضی از نواحی لر زبان از چوخا به عنوان لباس دامادی استفاده می‌کنند، هرچند مردم کرد زبان قوچان هم از چوخا به عنوان لباس دامادی استفاده می‌کنند.

چوخای قشقایی‌ها در عین سادگی در طرح، معنای عمیقی برای طایفه لر زبان دارد

جامه بزرگان

لیلا شوقی

روزنامه‌نگار

امکان ندارد حرف از طایفه لر زبان بیاید و از عبای سفید و سیاهی که مردان این طایفه در مراسم خاص به تن می‌کنند، حرفی به میان نیاید؛ عبا یا جامه‌ای که چوخا نامیده می‌شود و حالا به نمادی از ایل قشقایی و لر زبانان تبدیل شده است. عبایی که تاریخچه عجیب و غریبی دارد و داستان‌های زیادی را هم از سر گذرانده است. عبای ریزبافتی که همه زنان لر می‌دانند چطور آن را ببافند تا مهر به مردان شان را در تار و پود آن رج بزنند، ببافند و بالا ببرند و گرمابخش آن باشند.

مرتبط می‌دانند. برخی دیگر هم خطوط چوخا را برگرفته از کنگره‌های تخت جمشید و گروهی وجود این خطوط روی چوخا را برای استتار می‌دانند. در این میان اما گروهی هم بر این باورند که خطاهای سفید چوخا، تاکید بر آسمان، عالم مینویی و اهورایی، فکر و خرد است. در حالی که خطوط سیاه اشاره به زمینی بودن، اهریمنی بودن و چهل و زشتی دارد.

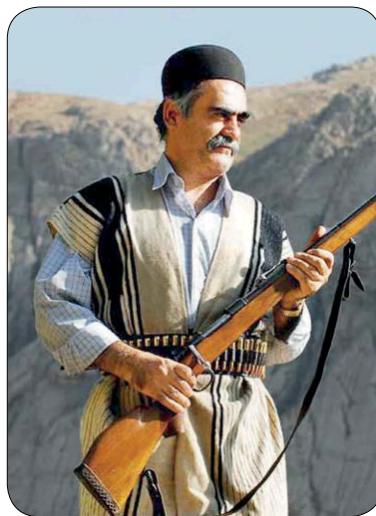
جغرافیای چوخا

تنها لر زبان‌ها نیستند که چوخا به تن می‌کنند. چوخا در بسیاری از مناطق دیگر کشور هم استفاده می‌شود. برای مثال مردان قشقایی در جشن‌ها، شکار و جنگ، قبای نازکی به نام چوخا می‌پوشیدند. این چوخا با دو نوار قیطان و با دنباله‌های ریشه‌دار محکم می‌شد. چوخا ظاهراً از طریق لرهای همسایه یا بومیان غیر قشقایی گرمسیر به میان ایل قشقایی راه پیدا کرد. یا مثلاً در فرهنگ مردم گیلان، چوخا را لباس کوه‌نشینان می‌گویند.

علاوه بر اینها اگر در شهرهای دیگر، مردان چوخاپوش هستند، زنان در آذربایجان چوخا می‌پوشند. در میان اقوام شاهسون و قره‌داغ چوخا از ماهوت ضخیم تهیه می‌شود. در مناطق کردتشین و بخشی از خراسان و... هم پوشیدن چوخا رواج دارد.

نمادین رسمی - تشریفاتی ایل دوباره ارزش پیدا کرد. **بافت چوخا:** برای بافت چوخا از دار خوابیده استفاده می‌کنند و روش بافت آن هم مانند تکنیک گلیم‌بافی است، با این تفاوت که خیلی ریز بافت‌تر و تار و پود آن نازک است. طول پارچه مخصوص چوخا ۲/۵ تا ۳/۵ متر و عرض آن هم ۵۰ الی ۷۰ سانتی‌متر است. تار چوخا، از جنس پنبه (گاه پشم) و پود آن پشمی است. قطعات را پس از بافتن به اندازه لازم می‌برند و کنار هم می‌دوزند. پشم به کار رفته باید کیفیت بالایی داشته باشد. چوخاهای بافته شده، به صورت نوار بافته می‌شود. این نوارها از دو قسمت مساوی و متفاوت تشکیل می‌شوند. در طول نوارها به عرض یک سانتی‌متر با بافت یک ردیف نازک نخ مشکی جدا می‌شوند. در یک قسمت همین بافت ساده که راه‌راه است، ادامه پیدا می‌کند و در قسمت دیگر نقش پله‌ای که رنگ آن مشکی است، بافته می‌شود. پس از بافت چوخا آن قسمت را که بافت ساده دارد برای پایین تنه و قسمتی را که دارای نقش پله‌ای مشکی است برای بالاتنه به کار برده و آن را می‌دوزند. بافت یک چوخا حدود ۲۰ روز زمان می‌برد.

طرح چوخای بختیاری: برخی بر این باورند که طرح‌های روی چوخا، الهام گرفته از معماری چغازنبیل، عبادتگاه ایلامی‌ها در شوش است و بعضی واژه چوخا را مشتق چا پنداشته و آن را با چغازنبیل

شد و دیگر خان‌های بختیاری هم آن را به تن کردند. امروز در جامعه لر بختیاری چوخا یکی از شاخص‌ترین عناصر نمادیت جامعه به‌شمار می‌رود و نشانه شناسایی عشایر است. چوخا اما در دوره‌ای به فراموشی سپرده شد. زمانی که رضاشاه در سال ۱۳۰۷ پوشیدن لباس‌های بومی را ممنوع کرد، استفاده از چوخا هم محدود شد. پس از انقلاب و بازگشت سران ایل قشقایی تبعیدی به ایل اما، چوخا دوباره نقش خودش را پیدا کرد و به عنوان جامه

چوخا در لغت: این واژه را چوخه، چوقا یا چوخا هم می‌گویند و بالا پوش مردانه تا زیر زانو، جلو باز و بدون دکمه، آستین و یقه است که بافت خانگی از نخ پشم یا نخ پنبه دارد. مردان، چوخا را روی لباس‌های دیگر خود می‌پوشند. چوخه به معنای ردای سفید پشمی هم هست که راهبان مسیحی می‌پوشیدند و نوعی بارانی هم به‌شمار می‌رود. بعضی از صورت‌های واژه چوخا، در متون سده‌های میانه هم آمده است. چنانچه شمس تبریزی ارزش یک چوخا و پوستین را ۱۵۰۰ درم دانسته است. صاحب مناقب، اوحدالدین کرمانی که در قرن هفتم هجری زندگی می‌کرد، از چوقای منقشی یاد کرده که جزو لوازم حمام شیخ نجم‌الدین دایه از مشایخ تصوف بوده است. خاقانی در دیوان شعر خود از چوخه و چوخه بخارا نام برده است.

چوخا در تاریخ: در گذشته چوخا به مردم سرزمین لرستان اختصاص داشت. نخستین بار یکی از خان‌های لر، خان لیوس، دهی در شمال شرقی دزفول یک چوخای لیوسی به خان بختیاری هدیه داد. خان از آن چوخا خوشش آمد و دستور داد که کلاتران طایفه‌ها از آن استفاده کنند. برخی بر این باورند که زنی از مردم لیوس، یک نمونه خوب چوخا را برای سالار شجاع ایلخانی چهارلنگ فرستاد و بعد از آن بود که چوخای سالاری معروف